

IRDO

Inštitut za
razvoj
družbene
odgovornosti

DRUŽBENA ODGOVORNOST – (PODJETIJ): KOT NALOŽBA GOSPODARSKIH SUBJEKTOV

Šola politične pismenosti, 22. 4. 2010

(Zofijini ljubimci)

Matjaž Mulej

UM EPF + IRDO – Inštitut za razvoj
družbene odgovornosti

Preradovičeva ul. 26, SI-2000 Maribor

www.irdo.si

1. Izbrani problem in vidik obravnavanja

3/1000; 1820; 5500; 6, 2,5; 7, 0; -X; +2; Stiglitz

6x, 5x, 17x → 4 mio, 1.500 ha, 1,7 mio / ura

DO(P) – ponovno po 2000, mednarodni dokumenti

**DO(P) = pravica do uporabe brez pravice do zlorabe
zaposlenih, posl. partnerjev, širše družbe, narave**

DOP = žal le prostovoljna odločitev podjetij

***DO = nujna inovacija družbeno-ekonomskih odnosov,
da bi sedanja civilizacija preživela***

DO – podpreti lokalno in globalno

2. NEKAJ DANAŠNJIH PODATKOV

(Tome, B., Umanotera: Meje rasti po 40 letih)

- Gospodarska rast?
- 5x več GDP sveta v pol stoletja → 80 x do 2100
- Gospodarska stabilnost, varno preživetje ljudi?
- Od količinske do kvalitetne rasti ← okolje!! ← miselni preskok ali pa razkroj: v 25 letih 2x več GDP, a uničenih 60% ekosistemov
- Planet Zemlja ne zmore absorbirati vplivov ljudi
- 20% = 2% GDP; v OECD: 10% 9x več od 10%

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 1

- 1. Kriza 2008- = konec dve-generacijskega cikla vrednot neoliberalizma + *nevarnost 3. svetovne vojne* = posledica enostranskosti namesto celovitosti obnašanja = informacija:**
 - Nujno prenoviti temeljni koncept, ne le izdelke, storitve in poslovne tehnike → *družbena odgovornost* = celovitost, z etiko soodvisnosti – manj sebičnosti iz sebičnih razlogov**

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 2

Krize 2008- = vrh ledene gore (preveč enostranskega namesto celovitega obnašanja /odločanja)

→ opustiti industrijsko miselnost (= več, več, več..) = navidezni trg neoliberalizma in državnega kap/soc do sedanje prakse

→ **Smith:** *popolna preglednost poslovanja, osebna odgovornost lastnikov, soodvisnost namesto neodvisnosti in/ali odvisnosti, brez monopolov in zlorab*

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 3

2. Tri smeri:

2.1 enako naprej → propad

2.2 ukrepi vlad in podjetij kot 2008/9 → propad

2.3 krepko inovirati navade + uporabiti nove namesto dosedanjih tehnologij, kajti: SMO DEL NARAVE → SREČNOST, ŽIVLJENJE, NE OBSEG POSLOVANJA = BDP → **CELOVITOST, VKLJ. SONARAVNOST**

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 4

- 3. *S sedanjimi – izjemoma uporabljenimi – tehničnimi in družbenimi pripomočki vse današnje pereče probleme človeštva lahko rešimo. – Korist lastnikov dosedanjih?***
- 4. Politična volja? Na oblast priti sodelovalni ljudje!**
- 5. *Dojeti to nujo* ← daljnovidne ljudi poslušati!**

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 5

6. *Državnemu in mednarodnemu pravu dodati nad-narodno →*

- spoštovanje enotnosti v različnosti,
- *ustava svetovne federacije,*
- **Blaginja / DOBRO POČUTJE vseh brez revščine, nepismenosti, bolezni, orožja, vojn,**
- *ohraniti naravne pogoje za življenje otrokom, vnukom.*

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 6

- 7. *Zgledi uspešnih federacij (= nad-narodnega prava) obstajajo.***
- 8. Korist od prehoda na nove tehnologije dokazana.**
- 9. *Preprečiti samovoljo, enostranskost in birokracijo 'svetovne vlade' →***
 - ljudje z dolgoročnim in celovitim obnašanjem = državljani sveta z etiko soodvisnosti**

3. Nekaj osnovnih družbeno-ekonomskih razlogov, da je DO(P) nujna v sedanji fazi obstajanja človeštva - 7

- 10. Specializacija nujna, a ne dovolj –
interdisciplinarno ustvarjalno sodelovanje!! ←**
- ***družbena odgovornost, etika soodvisnosti,***
 - **ustvarjanje vseh vsebinskih vrst kot smisel življenja,**
 - ***skrajšanje delovnega časa, nižje cene in podobne sestavine ali pogoji blaginje – dobrega počutja***
 - ***v sonaravni sedanjosti, ne le bodočnosti***

4. Kaj naj torej storimo? - 1

Potrošniška → varčevalna družba ALI propad → *strukturne spremembe*, vključno z nad-narodno vlado in parlamentom, a dolgoročno, celovito, nebirokratsko, le *najbolj skupne teme vsega človeštva*

‘lastniki procesov’ → vsi lastniki: brez pravice do zlorabe

uporabiti sonaravne zamisli, VKEN, tehnike in tehnologije – proizvodne in družbene

4. Kaj naj torej storimo? - 2

Korenita inovacija samih sebe - pravočasno in dovolj celovito??

Celovita prenova danega družbeno-ekonomskega sistema ni več ena izmed izbir, ampak nuja.

Učinkovitejše, pravičnejše in bolj ali celo povsem sonaravno gospodarsko in družbeno ter osebno življenje ne bo peljalo v gospodarski polom, ampak iz njega.

5. Inovirati merila uspešnosti - 1

Dani ekonomsko-inovacijski kazalniki ničesar ne povedo o:

- *bodočnosti in virih za njo,*
- *izrabljenosti in zlorabi narave,*
- praksi subvencij za uničevanje pogojev za obstoj
- *praksi le delne skrbi za zdravje ljudi / preventivi,*
- *izobraževanju, varnosti, družbenih stikih,*
- *skrajšanju delovnega časa ← inovacije, TQM, ..*
- *dobrem počutju/blaginji in srečnosti ljudi ..*

BDP itd. prikriva bistvo = le obseg trgovanja

5. Inovirati merila uspešnosti - 2

Npr.: *'Indeks srečnega planeta'* = (zadovoljstvo z življenjem X pričakovano trajanje življenja) / ekološki odtis

Resnično merilo bogastva je življenje, ne denar.

- Imeti zdrave in srečne otroke, ljubeče družine, skrbne skupnosti, lepo in zdravo naravno okolje
- Imeti zdravo hrano, rodovitno zemljo, čisto vodo, čist zrak, skrbne odnose, ljubeče starše, vzgojo in izobraževanje, osrečujoče priložnosti pomagati, čas za premislek, ...

6. Merila gospodarskega zdravja

Omogočiti vsakomur zdravo, častno in smiselno življenje.

Uskladiti porabo ljudi z naravnimi sposobnostmi planeta Zemlje.

Gojiti povezave znotraj močnih in skrbnih skupnosti.
Spoštovati zdrava, na pravilih utemeljena tržna načela.

Podpirati enakopravno in družbeno učinkovito porazdelitev sredstev.

Izpolniti demokratični ideal oblasti – vsak človek ima svoj glas.

7. Družba izobilja – faza po inoviranju in pred propadom – je tu - 1

**4 faze podlag konkurenčnosti: 1. naravni viri, 2. investicije, 3. inovacije, 4. izobilje = konec ambicij
→ propad**

→ temelji ekonomije iz dosedanjih učbenikov ne veljajo več

- 1. Potrebe – smiselnost**
- 2. Nove VKEN = družbena odgovornost vseh**
- 3. Gospodarstvo = sredstvo za srečnost vseh**
- 4. Inoviranje le $t+t$ → odlična sredstva, zmedeni cilji**

7. Družba izobilja – faza po inoviranju in pred propadom – je tu - 2

5. Celovitost poslovnega planiranja

6. Konec 'fevdalnega kapitalizma'

7. HRM – etika soodvisnosti, ustvarjalnost, IIDP;

VKEN niso nespremenljive

Odnosi podjetja – lokalne skupnosti

Življenjski cikel potreb

Javni sektor = velik kupec → samo vrh IIDP in DO in TQM sme dobavljati, a tudi inovirati sebe (proces)

8. Kaj je torej DO(P)? - 1

Družbena odgovornost podjetij = *"koncept, s pomočjo katerega podjetja na prostovoljni osnovi integrirajo družbene in okoljske zadeve v svoje poslovanje in v svoja razmerja z deležniki"*.

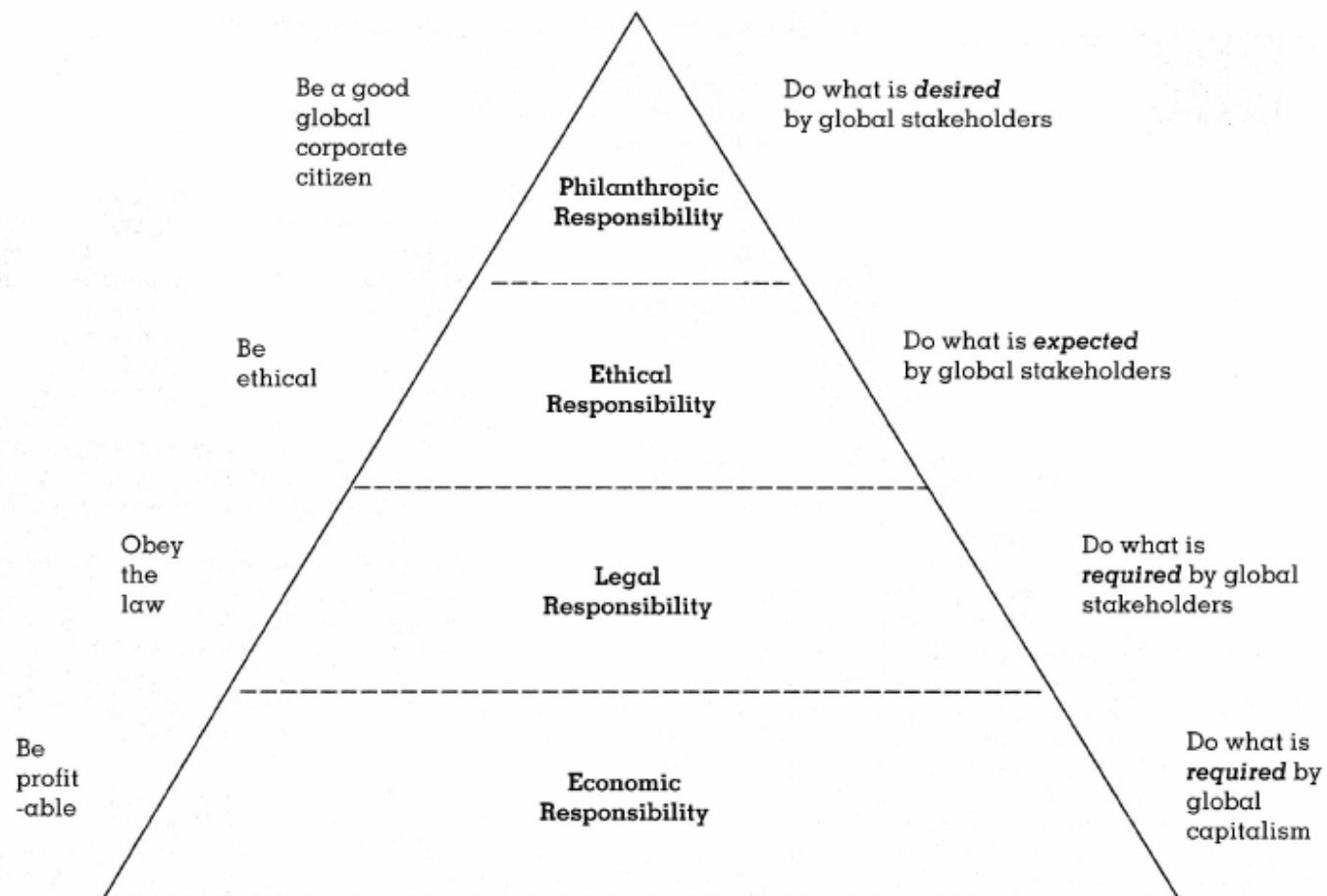
(Commission of the European Communities (2001): Green Paper on Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, COM (2001) 366 final, Brussels)

IRDO: DO - Širše:

- *individualna DO (posameznikov),*
- *DO organizacij (podjetij, zavodov, izobraževalnih in raziskovalnih inštitucij, nevladnih organizacij, vladnih organizacij),*
- *DO poklicnih skupin,*
- *DO naroda, države, zveze.*

(Jožica Knez Riedl & Matjaž Mulej, 2006)

8. Kaj je torej DO(P)? - 2. Carollova piramida: ekonomska, zakonska, etična in filantropska odgovornost

8. Kaj je torej DO(P)? – 3

Področja DOP

- **Zaposleni**

Zadovoljstvo na delovnem mestu, zdravje in varstvo pri delu, razvoj zaposlenih ter vseživljenjsko učenje, različnost zaposlenih in enake možnosti za zaposlovanje, spoštovanje človekovih pravic, ravnovesje med delovnim in prostim časom...

- **Kupci in dobavitelji (trg)**

Spoštovanje in sodelovanje s kupci, dobavitelji kot partnerji, pravična trgovina, odgovorna dobavna veriga...

- **Skupnost**

Denarna podpora (sponzorstva, donacije), mentorstvo, svetovanje in usposabljanje, nadomestno delo v neprofitnih organizacijah, tematska partnerstva, marketing z razlogom ...

- **Naravno okolje**

9. Argumenti proti DOP (dr. Miro Glas)

- zmanjšanje ekonomske učinkovitosti in dobičkov,
- neenaki stroški med konkurenti, zlasti konkurenti iz tujine, ki niso soočeni s takimi zahtevami,
- vnašanje prikritih stroškov v družbo,
- ustvarjanje notranje zmede in neupravičenih pričakovanj javnosti,
- prevelika moč podjetij,
- podjetja nimajo potrebnih družbenih zmožnosti - poznajo poslovne, ne pa urbanih in socialnih težav,
- korporacije nimajo družbene / javne odgovornosti,
- prenos odgovornosti s posameznikov na korporacije.

10. Slabosti DOP – pomisleki?

Nekateri pomisleki:

1. Gospodarstvo ni dolžno reševati družbenih problemov – ampak ustanove in organizacije, ki imajo takšno poslanstvo.
⇒ podjetje je sestavni del družbenega sistema, ki ga sooblikuje in nanj pomembno vpliva, zato je tudi DOP ključnega pomena za razvoj skupne DO.
2. Krepitev ugleda podjetja – kritiki opozarjajo na zlorabe koncepta DO
⇒ odgovornost ob hkratni neodgovornosti =?
⇒ več sredstev za samo poročanje kot za vlaganje v odgovornost =?

11. Argumenti ZA DOP (dr. Miro Glas)

- uravnoteženje moči in odgovornosti - “železni zakon odgovornosti”,
- poskus omiljenja (pričakovane) državne regulacije,
- povečanje dolgoročnih dobičkov,
- izboljšanje javne podobe korporacije (imagea) - koliko tovrstne akcije vplivajo na javno podobo?
- popraviljanje družbenih problemov, ki so jih zakrivila podjetja,
- uporaba koristnih resursov podjetja za reševanje resnih problemov,
- odgovor na spremenjene družbene potrebe ali pričakovanja,
- upoštevanje moralne obveznosti podjetij.

12. Koristi od DOP – kaj prinaša?

- večji ugled in konkurenčnost podjetja,
- večje zaupanje med poslovnimi partnerji,
- večja motivacija zaposlenih za delo,
- izboljšanje odnosov s skupnostjo,
- varčevanje pri skrbnem ravnanju s surovinami in materiali,
- večja privlačnost za vlagatelje kapitala,
- boljši poslovni izid (nižji stroški, višji prihodki) ipd.

korist bolj na dolgi rok, na kratki rok bolj strošek! TODA:
**PREPREČUJE STROŠKE STAVK, NEMIROV, ISKANJA
NOVIH TRGOV, EKOREMEDIACIJE ITD.**

12. RAZVOJ DOP V EU

DOP v EU že prej, le manj razprave.

V EU kasneje organiziran pristop k DOP kot ZDA

Podjetniški sektor EU: ustanovil organizacijo »*CSR Europe*«, 1996.

EU preko svojih komisij pričela apelirati na podjetja in jih opozarjati na izziv, povezan z družbeno odgovornostjo podjetja, del Lizbonske strategije.

13. Kako pripraviti strategijo DO? - 1

- ni preproste formule, vsako podjetje je edinstveno in posluje v skladu s svojimi možnostmi,
- na novo opredeliti / inovirati politiko podjetja, doreči spremembe kulture podjetja in morebitne organizacijske spremembe,
- opredeliti sodelovanje vodstva, ključnih sodelavcev v projektu,
- postaviti realne cilje in kriterije merjenja uspešnosti,

13. Kako pripraviti strategijo DO? - 2

- izbrati aktivnosti na področjih, ki so za podjetje najpomembnejše,
- podatke in rezultate predstaviti v okviru poročanja in komuniciranja zaposlenim, kupcem, dobaviteljem, lokalni skupnosti ipd.,
- izbrana strategija naj vključuje odnose z vsemi deležniki podjetja (od zaposlenih do potrošnikov, dobaviteljev, lokalne skupnosti, do lastnikov, medijev itd.).

14. Ovire pri uvajanju strategije

- ločevanje odgovornosti podjetja in njegovih oddelkov,
- Necelovito in neinovativno načrtovanje, izvedba in kontrola, ki ne podpirajo nove politike,
- načini vrednotenja in nagrajevanja, ki ne vključujejo in priznavajo rezultatov DO dejanj/dejavnosti.

15. Kako meriti učinkovitost? - 1

Preprečeni stroški

Denarna vrednost podpore za skupnost, načrtovana skupna vrednost vloženega časa zaposlenih, vključenih v programe v skupnosti, materialna darila in stroški vodenja programa.

Objave v medijih o aktivnostih podjetja v skupnosti, razvoj in izboljšanje programa in njegovih rezultatov.

Vrednost sredstev za projekt, pridobljenih iz drugih virov.

15. Kako meriti učinkovitost? - 2

- Vrednotenje učinkov izvedenega projekta v skupnosti, prikazana z različnimi merili (npr. boljši uspeh v šolah zaradi izvedbe tega projekta, število ustvarjenih novih delovnih mest, nudena strokovna pomoč organizacijam, ki delujejo v skupnosti, skrb za varstvo okolja...).
- Merjenje dojemanja blagovnih znamk in ugleda podjetja.

16. Razvoj DO v SLO (1)

- Veliko dejavnosti, večinoma civilna družba.
- Več strokovnih organizacij začenja vključevati DO
- Usposabljanje svetovalcev, projekt CSR, EU sofinancirala (2006-2007).
- Več diplomskih, magistrskih in doktorskih tez - www.nfrcsr.org .
- Morda (med)državna strategija za razvoj DO.
- Vse več strategij v podjetjih (primeri dobre prakse: Telekom Slovenije, Trimotrebne, Domenca skupina...)
- Slovenska nagrada Horus
- In vse več iniciativ....

16. Razvoj DO v SLO (2)

VABLJENI:

1. Nabava zbornika konference Družbena odgovornost in izzivi časa 2010, “*Narava in človek*”, Maribor, 11. in 12. marec 2010 (www.irdo.si) + prejšnji
2. **Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus 2010** - roki 2010: razpis 05. 5., prijave do septembra, podelitev novembra (www.horus.si)
3. K strokovno znanstveni objavi prispevkov v reviji **IRDO MOZAIK** (v pripravi)

17. Nekaj virov za poglobljanje - 1

Nekaj pripomočkov za oceno DO in poročanje

www.globalreporting.org

www.unglobalcompact.org

www.oecd.org.

[www.globalsullivanprinciples.org/principles.h
tm](http://www.globalsullivanprinciples.org/principles.htm)

www.accountability21.net

17. Nekaj virov za poglobljanje - 2

www.smithobrien.com

www.sustainability.com

www.sa-intl.org

www.fairlabor.org

www.ceres.org

www.iso.org – zlasti 14000, 14063, 26000

ZBORNICI IN CD-KNJIGE IRDO

17. Nekaj sklepnih misli

DO = vrednote, kultura, etika, norme zoper zlorabo in enostranskost, ker uničujeta sedanjo civilizacijo ljudi

DO = *pot iz slepe ulice izobilja* (= veliko marketinga, oglaševanja, drog, občutka nesmiselnosti in praznine) *namesto v propad*, kot doslej vedno, naprej

Lokalno začeti z Lokalno agendo 2000 in podobnim delovanjem

DO = zelena veja, na kateri živimo, ne le sedimo

HVALA ZA POZORNOST, SKRB IN AKCIJO!

IRDO

Inštitut za
razvoj
družbene
odgovornosti

**Potrebujemo vašo pomoč
in aktivno vlogo vseh, od države do podjetij in posameznikov
pri razvoju družbene odgovornosti!**

**HVALA ZA VAŠO POZORNOST IN
SODELOVANJE TER ZASKRBLJENOST**

Zasl. Prof. DDr. Matjaž Mulej (mulej@uni-mb.si)

Anita Hrast (anita.hrast@irdo.si)